„ЗАСТАВА“ излази три пута у недели: средом, петком и недељом:

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „
за Србију:
(у сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини три листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 17. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 9. ФЕБРУАРА 1872. ГОДИНА VII.

НЕ ПРИСТАЈИМО НА КОНГРЕС AD HOC!

Немачка пословица каже: „Die Todten reiten schnell“ (мртви јахају брзо). Ова немачка пословица вршила се на нама, док су Немци над нама владали, или бар одључног уплива у владавини имали; но ево под мађарском владавином хоће да се та пословица још у већој мери врши: „мртви још брже, „катански“ јахају“.

Кад треба да се што на жељу или захтев србског народа или његовог органа реши, онда чекању нема краја; годинама се протеже решење, или никако и не стиже; а кад се на то иде, да се што реши унаточ жељи и захтеву народа, или његовог органа, онда што'но реч, ни длан о длан ниси ударио, а решење је ту.

Сад нам „Реформа“ и „П. Лојд“ већ доносе глас, да је гр. Лоњаји међу осталим стварима монарху и о србској црквено-народној ствари у Бечу реферисао, и да је монарх одобрио кораке, које је гр. Лоњаји предузети наумио. Какви су то кораци, то можемо судити по самом одговору, који је Лоњаји дао конгреској депутацији србској. Но какви му драго ти кораци били, за њи је једино уг. влада одговорна, и ми ћемо се њене одговорности држати.

Ако гр. Лоњаји зајиста кани, да сазове конгрес ad hoc, или изборни сабор, који би само митрополита бирао, који би осујећењу изборног права од стране државне власти врата широм отворио, то унапред нека буде уверен, да ће му труд узалудан бити. Народ србски неможе таки сабор признати, и без сумње одбити ће га или на прагу, т. ј. и пре избора, или ако се ипак државна власт натраг не тргне, на самом сабориштy.

Ми смо већ казали, да наша црквено-народна историја с ове стране незна за двоструки сабор, за изборни, и расправни. Та је разлика ушла само у књижицу Јиричека о одношајима наше јерархије у овој монархији; зато што је он нашао, да неки сабори нису ништа друго радили, него само митрополита бирали, изводио је, да је конгрес двоструk: изборан и расправан. Но што неки конгреси осим бирања митрополита нису друго што расправљали, узрок је прост: што је државна власт то забрањивала, а зашто? то је лако погодити. Кад је год. 1781. конгрес, који је митрополита бирао, хтео да и ствари црквено-народне расправља, комесар је забранио то, рекавши: да је у декларатории све уређено, да се дакле ништа даље уређивати нема. Да је декларатория, илити тако звани „илирски рескрипт“ од год. 1779. и сам био октројка, и да је осим ствари у њему и други за уређивање и наређивање било, на то се државна власт није обзирала; то је падало у време Јосифа II. и кад су Мађари онда морали 10. година дана насиље трпети, и нису га се могли својом снагом избавити, него их је француска револуција избавила, исто онако, као што их је Краљевградац избавио, како су могли Срби онда насиљу супротстати? Да и нашој јерархији конгреске расправе нису мирисале, и то је довољно познато. Но већ смо напоменули, да су у познија времена два сабора у исто време и митрополита бирала, и ствари расправљала, а то су сабори од год. 1769. и 1790. и то тако, да су најпре ствари расправљала, па онда митрополита бирала. То је најјаснији доказ, да је и по свести и праву народа, и по назору и признању државне власти србски сабор једноставан и једноветан био, да између изборног и расправног сабора разлике нема, него да расправни сабор и избор митрополита предузети може, ако се прилика деси.

Кад би дакле данас влада дошла, и казала: „бирајте и држите сабор само за митрополита,“ она би нешто увела, што досад по праву није постојало, и народ има право тако што свима законитим средствима одбити.

„Реформа“ би истина на то рекла, као што је наговестила: „било је сабора, који су само митрополита бирали, па по том старом праву или обичају може, а кад влада хоће, и мора и сад бити, док се промена не учини,“ али је тако било не по праву, нити по обичају каквом, а најмање по правном, од народа припознатом обичају, него по сили. Конгреси од год. 1837. и 1842. искали су да осим и поред избора митрополита могу и друге ствари расправљати, а влада је то забрањивала не из разлога, што изборни сабор не би могао расправни бити, и обратно, него на просто по оној максими (правилу), које се онда често и спрам Угарске употребљавало: „sic volo sic jubeo, stat pro ratione voluntas“ (тако ми годи, тако заповедам, место разлога ми је ћуд). Ако тако и уг. влада хоће, и то после закона не само од год. 1848. него 1868. хоће, то је што друго, али зато је и нама законити одпор слободан.

Да не би „Реформа,“ или њени патрони, или њен клијент Анђелић са разлогом каквим преговорити могли, да смо само зато противу изборног сабора, што би хтели да бира постојећи сабор, у ком је и нас и наши пријатеља, и у ком уопште народна странка већину има, то примећавамо, да би у таком случају и ми лане тога мнења били, да се „одма митрополит бира;“ ми унапред изјављујемо, да кад би о томе реч била, да се постојећи сабор разреши, и нов, али такав сазове, коме се не би на пут стајало, да све ради и решава, штогод у његов автономни црквено-народни делокруг спада, дакле и расправљање ствари и бирање митрополита: то ако би и сматрали таки поступак за неоправдан, неоснован, неуместан, а што се уг. владе тиче, и §. 3. и 7. IX. зак. чланка од год. 1868. узкосан, и пак неби онаки отпор давали, ни ти би народ на онаки отпор позивали, као што сад чинимо, и по својој дужности чинити мпрамо; не би, рекосмо, то тако чинили, ма и зато само, да нам се не може ако не са разлогом, а оно неким видом разлога пребацити могло, као што је „Реформа“ учинила: да смо Cicero pro domo sua, да нам је до тога стало, да и ми митрополита бирамо, или да се бојимо, да у идућем конгресу нећемо бити у већини; него би, не могући сили силу на супрот ставити, највише оградили се противу таког поступка, што влада преко свога права, и преко самог закона разрешава конгрес, који свој задатак свршио није, а није свршио поглавито и једино кривицом владе, која на поднесене операте и закључке решења не доноси, и која се не задовољава тиме, да правом врх надзора одбије и сузбије она закључења, која би државном уставу или законима противна била, него се плеће и у оцену унутрашње вредности и целисходности закључења или управо у то, да ли су иста њој, или неколицини од ње закриљени незадовољника повољна.

Али како сад ствар стоји, неможемо се само оградом задовољити, него морамо одпор давати до крајни граница законите могућности.

Ми прво и прво неможемо из начела пристати на деобу конгреса на изборни и расправни, из разлога горе наведени.

Но неможемо и из обзира целисходности, из они исти разлога, из који смо увек, па и лане било противу избора митрополита, док се главни црквено-народни односаји наши и друге црквено-народне ствари наше у ред не доведу.

Напоследку сазивати један конгрес за бирање, а други опет за уређење — не били то значило, народ двапутањим потезањем на бирање заступника трошити, и морити, и фонду и народу сувише трошкове двапутаснјег скупа народа и сабора наметати?

И лане је било питање о томе:

Како разумевамо то преодно уређење ти односаја и ствари, да ли да само преко сабора пређе, или да саборски закључци у том погледу добију и одобрења, где би овога требало, или да државна власт изјавом „да их на знање узима“ покаже, да ништа против тога нема, и по томе да су закључци правоваљани, и остварљиви.

Ми морамо изповедити, да смо ми под „преодним уређењем“ увек ово друго, коначно, несумљиво, правоваљано, остварљиво мислили. Но не толико према „приликама“ озгоре, него поглавито на „притискивање с ребара“ нисмо на последку бирању супротстати хтели, ако уређење главни ствари у обште, а са избором у свези стојећи особено, ма и само преко сабора пређе.

Но баш онда, кад би се избор предузимао и пре одобрења, или у обште решења закључака од стране државне власти, нужно је, да или исти конгрес и избор митрополита предузме, или да нов конгрес, који би бирао, има права, и пута, да решава и о другим главним, особито са избором у свези стојећим црквено-народним стварима.

Кад митрополит и патријарх буде изабран од истог конгреса, који је речене одношаје и ствари уредио, или који право има, од пређашњег конгреса донесене уредбе или усвојити, или подобне уредбе по свом увиђењу донети, онда је ако не правно, оно бар морално јамство ту, да ће митрополит-патријарх те закључке уважити, а за оне, који се његовог издржавања тичу, и везан бити.

Кад пак један конгрес мора да бира митрополита, а нема права, ни о ономе решавати, што се на дотацију митрополита-патријарха односи, а закључења пређашњег конгреса разрешењем овога у ветар оду, онда би нов митрополит на стару дотацију дошао, и конгресу би у том погледу руке везане биле.

То и јесте покретало наше црквене реакције. Пвред неограниченог уживања манастирски добара хтели би за сваку цену, за цену и саме црквено-народне автономије задржати: Даљ, Борово, Бело-Брдо са Живом, ковиљским ритом, и т. д. шта више иду и на повраћење Сирига, ма да би се тим друга „браћа у Христу“ епископи оштетили. Куш-Анђелићи већ су се позивали на то, како је од пријората врањског са сугласом загребачког арцибискупа, краља, и самога папе, али „sede vacante“ пријора неко добро за просветне цели у Загребу одузето, па како сад пријор парницу води, и како је изглед, да ће је добити, јер пријор није саизволео био — наравно, да заборавља, да је Сириг комасован не „sede vacante“ бачког епископа, него за живота Платона, који није протестовао, све да је то чинити право имао, и кога се одсутан глас правно бројао међу остале једногласне; тако исто да је год. 1865. о манастирским добрима решено у присуству и са сугласом манаст. заступника, премда би право народа и цркве и без тога јаче било од права калуђера.

Но осим тога, што начело истоветности изборног и расправног конгреса недопушта признање одељеног изборног конгреса; осим тога, што не би ни целисходно било, да бира конгрес, коме не би у власти било, да и предуслове избора определи; неможемо се у избор на чисто изборном конгресу ни због тога упустити, што не само да би сумњиво било, како ће државна власт са неједногласним избором поступити, него нам је ено „Реформа“, владин лист јасно и јавно рекла, да би у том случају круна, т. ј. уг. влада именовала митрополита по вољи између они кандидата, који би неке гласове на се добили.

Бадава ће ко рећи: народ србски, конгрес србски није никад ни правно ни фактично то признао; бадава би се ко на то позвао, да ни досад круна није никад потврдила избор мањине; бадава би се на последњи случај позивали, где је круна рекла: да потврђује избор митрополита Маширевића, поред свега тога, што су двојца против била; уг. влада кад је наумила произвести кандидата и мањине, она ће то и учинити, и после ће доцкан и узалуд бити сваки одпор, јер кад круна своје рече, то се непорече.

Нама дакле не остаје друго, него прво: изјавама и представкама владу одвратити од умишљеног корака, а тим и сам чисто изборни конгрес осујетити; друго ако би нас међутим „брзо јахајући мртвац“ изненадио, влади изјавити, да ће сазив изборног конгреса узалудан бити, и ако влада ипак од њега не одустане: у сабориштy предузимање избора законитим путем осујетити, и — но о том, по том.

Ако влада оно прво буде хтела и смела: ово друго ми и смемо и треба да хоћемо, ако нећемо да будемо кукавице и подлаци, и да нас потомство пљује, да год. 1872. ни онолико свести имали нисмо, колико наши праоци год. 1744.

Како ћемо то учинити, то нека се не брине „Реформа,“ ни њен министар унутрашњи дела, премда незнамо, одкуд мађ министру унутрашњи дела власт у Карловцима; а ако мисле конгрес у Угарску пренети — за то ће се већ постарати, да се и не састане.

А тога не Анђелића, него Боговића ради смо видити, који би у данашњи дан примио жезал патријарха Арсенија не само противу-народно, него и противу-канонично, и који би нам и као епископ дошао у цркву посвећен од романског, или другог несрбског митрополита и епископа.

Зато су не један — него сви судови недорасли.

Ми дакле остајемо при томе, да би требало, да се наше, особито главније црквене општине пре сваког решења од стране владе, на основу тога, што се већ доставерно сазнало, изјасне и код државне власти кораке учине у смислу, у прошлом броју овога листа означеном, или у подобноме, а општине да подкрепе зборови — митинзи — са одлукама, које би ваљало дотичној влади саобштити; ако би пак влада међутим ствар решила и постојећи конгрес разрешила, чему се не би одапрети могли, то би ваљало да и оне општине, које би горе речени корак међутим учиниле опе, и оне, које донде никакав корак учиниле неби, да државној власти, и то у том случају управо круни представку поднесу, у којој ограђујући се противу неоправданог, неоснованог, и противу-автономног разрешења конгреса, захтевају, да ако ће се нов конгрес сазвати, таки се сазове, који неће бити само ad hoc, изборни, него који ће сва у црквено-народну автономију спадајућа дела, међу тима и избор предузети моћи, и то по реду, који сам по свом автономном праву за добро и целисходно нађе, иначе да се конгрес у сам избор митрополита упуштати неће; а и том приликом да се иште, да се и донде потврде или на знање узму закључења садањег конгреса, јер ако у устројству или другде има кога определења, које би још спорно било, из тога не сљедује, да се сав операт одбаци, или узапти, тим мање, што то није једно с другим тако срасло, да се не би одлучити могло; а далеко је већи део таки, где баш ништа приметити нема.

Сад ће се видети: јесмо ли бар на црквено-народном пољу народ, који своју белегу потврдити уме, и који је кадар стати на мету за своја права, и за користи своје и свога потомства — или смо гомила, с којом Кушевићи и Анђелићи у свези са иноверцима могу свој рахатлук проводити.

Лозинка нека нам је: Не пристајимо на конгрес ad hoc!

МАЂАРСКОЈ „РЕФОРМИ“

о србским конгреским стварма.

У 10. бр. мађарске „Реформе“ би опет један зачелни чланак о србским конгреским стварма, пун неистина, на које не можемо на ино да коју не речемо. Вели тај лист, „како влада показа жељу, да уреди србске ствари и ради тога се посаветова у Будиму (у познатој конференцији), а на један пут се од Милетићеве странке поче опозиционо дражење. Дође нека депутација из Карловаца, да захтева да се потврде карловачке одлуке. Намера, вели, није јој могла друга бити, него да демонструје, јер могла је напред знати, да ће бити одбијена. Па је и одбијена, и могла је кући путовати.“ То су речи владиног листа. Али су те речи пресна лаж, јер депутација није изненада искрсла (ван ако се тако влади хоће да чини,) него је изаслана по пуномоћству народног конгреса одлуком саборског одбора од 17. септ. 1871. бр. 24., дакле преко четири месеца дана пре него је гроф Лоњаји држао конференцију, и пре него је он и био министарски председник. Др. Павловићу као посланику на угарском сабору остављено је, да удеси згодан час кад устреба депутацији свршити свој рад, па да онда позове и остале чланове депутације. Депутација се за то

спремала још мес. октобра пр. г. и ради тога осим Павловића долазио је у Пешту и Ђ. Димитријевић, али у томе гроф Андраши оде у Беч, догоди се министарска калабура, па и гроф Андраши, у којега су рукама у Бечу биле одлуке чак до половине декембра, остане у Бечу. У том настане и сабор угарски и стане претресати буџетске ствари, а гроф Лоњаји као нов човек не би убавештен о нашим стварма. С тога депутација не нађе за згодно још пријавити се. Кад пак у последње време гроф Лоњаји хтеде информовати се о нашим стварма, а и на сабору престаше послови, депутација мишља, да ће и свој народ а и грофа Лоњаја послужити, ако га као компетентно тело обавести о стварма, о којима се он поче обавештавати страппутицама. Да пак влади није до истинитог обавештаја стало, види се из тога, што ево њен орган вели, да је депутација могла унапред знати, да ће бити одбијена. А за што да буде одбијена — за то што је хтела истинито обавестити о ствари? Та ми знамо, да се и Лоњајева конференција на двоје расцепила, и то на две посве противне стране, тако да ни министарска конференција није могла ништа мериторно свршити, јер није имала ни правног ни иоле дотупавног наслона. Па зар онда није добро дошла депутација са својим обавештајем, који је ради лакшег разабирања и у споменицу склопила? Али „Реформа“ се сама издаје, да је влада — по свој прилици још пре конференције — унапред склопила свој план, па ту не помажу уверавања и истине ма као брег порасле, него ту господари ћуд, ту је као преким судом већ унапред прекинута судбина конгреским пословима. Влада вели, треба да се најпре бира митрополит. А и шта је стало гр. Лоњају до 100.000 фор. што смо потрошили, а још ради избора што ћемо потрошити? Тим је мање у фонду народном, а тим мање за српску просвету, за српске потребе па за Бога то се баш и хоће. Ето то је лоћига тој ствари. Ми се тужимо и журимо наше ствари с тога, што народ у просветном обзиру, а без невоље, пропада. А то се баш хоће. Да се најпре бира митрополит? Па није ли већина саборска још лане одлучила, да се бира, па што јој влада не даде? Вели да још нема потврђене наредбе за то, а где је сада та наредба? Где ли је IX. чл. од г. 1868. који је сам угарски сабор донео, где је српска автономија, која је тим чланком ујамчена. Та није ли нам влада за то одбила избор, што још није потврђен штатут, а гле сада се обилази и штатут и закон и автономија! Није ли то самовласт, која би на дику послужила и најмрачнијем абсолутизму још из оних времена, кад су декларатории као печурке ницале и за које се сада уставна влада заклања? Кад је депутација казала грофу Лоњају: па кад је до избора стало, нека буде; али нека се најпре потврди штатут, он се не знајући шта да одговори насмејао, а др. Паулер није ништа знао одговорити. Обојица у забуни протепаше: где нема закона ту стара пракса вреди, па што није та пракса остављена сабору, кад је он сам хтео бирати? Али онда не би био на сабору комесар — а комесар за слободан (!) избор треба — и то је сва лоћига ствари, то је разлог државни! Можда ће се новим избором како тако умножити елеменат проти — народни, а ако се не умножи, ту је комесар, а ако ни он не помогне, влада може кога хоће именовати за митрополита. А држили влада, да су то још она абсолутна времена, кад је народ био стадо оваца, и држи ли, да ће се онај, кога она именује а против народне воље, дуго скрасити и моћи обстати у народу? Та Маширевић једва је почео неки пркос са народом, а кад му народ одпркоси, пуче му жуч и мораде свиснути. А да шта ли ће бити са оним, који сада у пркос народу на митрополитску столицу седне; ја мислим, да тај неће сести на митрополитску столицу него на мученичку, и то не као народни мученик него као проклетник. Хајде дакле, нека се учини и та експериментација.

„Реформа“ а и остале владине друге називају опозицију против те незаконости и насиља „Милетићевом странком,“ и прописују сву кривицу Милетићу. Та „Реформи“ је познато, да Милетић прошлог сабора није ни био на сабору него у Вацу, одкуд дакле да се све њему уписује у грех? Што је Милетић момак, да народ његова начела усваја, то му се не може уписати у грех него у заслугу. Где је дакле стало до обране права народних, ту није на мегдану Милетићева странка, него народ српски, као што је и у овој ствари. А влада нека чини своје огледе, па ће се уверити о томе.

„Реформа“ се стара за неуређено српско црквено стање, и вели, да је томе по већој части узрок Арсен Стојковић са своје слабости и сујетне тежње за величином (hiú nagyravágyása által). Ако „Реформа“ мисли слабост старости, онда га разумемо, али су патријарси обично старији људи, а ти имају и више искуства, па нам баш такви требају; а што се тиче тежње за величином, ту „Реформа“ веће и гадније потворе није могла учинити, јер сав српски народ поштује Стојковића са његове смерноће, које се држи исто онако, као што се држао и у ћелији као прост калуђер, и којој примера треба тражити. А друго, одкуда се што може приписивати слабости и тежњи за величином Стојковићу, кад је он на сабору само председавао а није могао самовољно одлуке доносити? Он се само покорио већини, а то мислимо да је уставно, то је автономно. Та и у угарском сабору што већина сврши, то вреди, па ко се не покори одлуци већине, тај је преступник закона. Па зар код Срба наопачка теорија у томе да влада? Или можда би требала таква машина као што је био Маширевић — он је ваљда био енергичан и није тежио за великим? Али таквога митрополита може влада себи бирати а не народу српском, српски народ знаће га сам себи изабрати.

„Реформа“ пошто је још многе друге недотупавности изговорила, о којима није вредно ни говорити, пошто се саме побијају, вели на крају очевидно инспированим тоном како јој је госа казао: „Па најпосле је могуће, да ће Милетић и странка му усркос разборитом мишљењу друге странке и сили, коју ће влада наредити, оставити дворану и на улицу повући се. То ће за њих бити најгоре, јер они на улици не могу доносити закона, али они; који остану у дворани, одлучиваће о њима а без њих. Па да ови на улицу истиснути „политици“ не чине којекакве калабуре, за то је дужан старати се министар унутрашњих послова“. Даље наставља, да ако Срби не поправе своје погрешке и не чине онако како влада хоће „опозиција им неће никоме задати страха нити озбиљне сметње на пут ставити, јер закон јасно говори, уставна влада дужна је закона се држати, с њима или без њих: ствар српске цркве уредиће се“.

Не знам из чије су главе ове речи изишле, али свакојако су безобразне. Јер плашити српски народ комесарима, силом, министром, ако не одступи од својих права, то је заиста безобразлук. А ако тако доиста и влада мисли, јер ово њен лист говори, онда нека одговара за последице, које јој у ово кобно време заиста неће бити од користи. Али ћемо само рећи: да се народ српски ни од другчијих насиља није поплашио, а још мање ће се поплашити мађарских комисара, он неће дати да му други уређује његове ствари, него ће их уредити сам. А „Реформа“ нека зна, да су и пређе владе покушавале скрњити права српска, па кад се нађоше у томе теснацу, оне своје наредбе — што их „Реформа“ (не знам по којој теорији) назива законима — повлачише натраг. Па шат Бог да и срећа јуначка, те тако и сада буде. Ми свакојако остајемо на мегдану за права своја, и не очајамо нити се плашимо.

П.

ИЗВЕШТАЈ

КОЈИ ЈЕ ДЕПУТАЦИЈА КОНГРЕСКОГ ОДБОРА Њ. ПРЕУЗВИШЕНОСТИ Г. АДМИНИСТРАТОРУ ПАТРИЈАРШИЈЕ СРБСКЕ КАО ПРЕДСЕДНИКУ ОДБОРА О СВОМ ПОСЛАНСТВУ ПОДНЕЛА.

Славни саборски одборе!

По одлуци овога сл. одбора од 17. септ. 1871. бр. 24., достављеној др. Стев. Павловићу 10. окт. (п. р.) 1871., одређена је депутација, која ће ићи у Будим и пожурити потврду одлука срб. народног сабора од г. 1871., а ако треба, дати в. влади и објашњења у тој ствари. За чланове тој депутацији изабрани су: К. Пуљо (за заменика му: прота Ђ. Бранковић), Ђ. Димитријевић и др. Стеван Павловић.

Пошто се између тога догодила промена у особљу председништва министарског, а и иначе је министарство до скора било забављено на угарском сабору замашнијим пословима, навластито претресом државног прорачуна, депутација није могла свога рада пре започети, премда је још пред крај октобра п. р. 1871. за то се била спремала.

Но пошто речене сметње престадоше, а осим тога угарска влада сазва у Будим неке Србе понајвише изван чланова српско-народног сабора на договор ради конгреских ствари, депутација је нашла за згодно време сада свој посао свршити и код владе потврду конгреских одлука пожурити, уједно пак и о правом стању ствари обавестити је.

Тако је депутација (Ђ. Бранковић — пошто К. Пуљо није дошао — Ђ. Димитријевић и др. Ст. Павловић) 7. фебруара п. р. о. г. пре подне отишла најпре минист. председнику грофу Лоњају, па онда министру просвете др. Паулеру.

Депутација приказавши се грофу Лоњају изјавила је: да је по овлашћењу српског народног сабора саборски одбор изаслао чланове депутације ради тога, да код вис. владе пожуре решење саборских одлука а по потреби да и обавештаје даду. Депутација није свога рада пре започела с тога, што се у особљу министарства догодила промена, и што је и иначе влада била забављена до скора важнијим пословима на угарском сабору, особито расправом државног прорачуна. Но пошто су те сметње престале а недавно и влада сазивањем на договор о саборским стварма показала намеру, да хоће да се о њима обавести, депутација је нашла ово време за удесно, да свој задатак изврши. Ради лакшега прегледа ствари саставила је споменицу, у којој је стање ствари описано, али и иначе стоје чланови депутације на услузи влади и унапредак, ако затреба каквих обавештаја, особито пак стоје јој на услузи они Срби, који су овде као посланици угарског сабора а уједно су и српског конгреса. Депутација предавши споменицу замоли министарског председника, да у пристојан обзир узме како садржај споменице тако и тамо изложену молбу.

Гроф Лоњаји изјави: да се постарао да проучи српске конгреске ствари, у чему му је министарски саветник др. Мандић и дотичним списима и устменим обавештајима био на руци. Осим тога је и друге знатне Србе позвао на договор и с њима се разговарао о томе. Он суди, да је сада прва и најглавнија ствар српском сабору избор митрополита, без којега се ни синод неможе држати по црквеним правилама нити владике посвећивати. За то мисли, да треба да се пре свега сазове сабор ad hoc ради избора митрополита, па ће се после тога остале саборске ствари моћи свршивати. те ће и синод моћи у послу учествовати.

Депутација је рекла, да она признаје, да треба бирати митрополита, али само тако, ако би се најпре штатут о избору митрополита потврдио; за то би ваљало тај штатут најпре потврдити колико се тиче избора митрополита.

Гроф Лоњаји рече на то: да не смета ништа ствари, што штатут још није потврђен, јер стари закон и пракса вреди донде, док се нов закон не уведе.

Даље депутација примети: да српски народ очекује потврду саборских закључака тим пре, што је у прошлим седницама усвојила оне измене, које јој је влада предложила, па ако се у први мах све можда не би могло потврдити, то би се *без оклевања* могла потврдити барем *уредба о школама и управа народних добара*, а из устројства бар оно, што се тиче избора митрополита, јер наиме прве две ствари већ су одобрене краљевском уредбом од 1868., па само је остављено будућим саборима да их у живот приведу.

Гроф Лоњаји рече на то: да је то ствар министра Паулера, који за така дела одговара и коме ће он и споменицу предати, и упути депутацију, да оде к њему и с њим се разговори. Придода још, да се већ ради око те ствари у министарском већу, с киме ће и садашњу ствар предложити, и да ће и он око тога настојати у Бечу, куда ће сутра-дан поћи. Најпосле у течају разговора препоручи да Срби изаберу себи ваљану особу за митрополита.

За тим оде депутација министру Паулеру и буде одма к њему пуштена.

Депутација му искаже сврху свога доласка као и Лоњају. Он рече да су истом око среде декембра прошле године стигле саборске одлуке.

Депутација рече, да томе није узрок сабор — јер су одлуке дуго у Бечу лежале — а друго да међу одлукама има и старијих ствари од год. 1865. и 1870.

Иначе је министар др. Паулер говорио у оном смислу у ком и гроф Лоњаји, особито нагласујући, да ће се морати позвати сабор ad hoc ради избора митрополита, казавши за то оне разлоге које је казао и гроф Лоњаји.

Депутација му рече, да је више стало до других послова и наредаба него до избора митрополита, и да би, ако би се бирао митрополит пре него се остале одлуке потврде, требало нарочито потврдити место у штатуту о избору митрополита, школске референте и управу добара, јер ако се на то буде ишло, да се избор обави по старој пракси, лако се може догодити, да се конгрес и неупушта у избор. Јер — придода депутација — бирати по старом обичају и враћати се декларатори̇јама поред уставног закона у IX. чл. год. 1868., којом је осигурана автономија српском народу, значило би вратити се у времена абсолутизма, а то би била и повреда закона и срамота за уставност.

На ово министар Паулер није ништа у главноме одговорио.

Депутација за тим препоручи своју споменицу и тамо изложену молбу, изјавивши, да српски народ очекује, да се бар пресшније ствари што пре потврде, особито управа народних добара и друге ствари, које су већ рескриптом од 1868. г. одобрене те само ваља да се изведу.

Министар Паулер обећа, да ће ствар проучити и што је могуће учинити.

Депутација је о послетку свога рада одма исти дан писала а уједно и телеграфисала Преузвиш. господину Арсенију Стојковићу, администратору српске патрјаршије.

За тим је још сутра дан остала у Пешти ради сатстављања овога извештаја и штампања споменице.

ПОДЛИСТАК.

ГОВОР

КОЈИ ЈЕ НА СВЕТОСАВСКОЈ СЛАВИ У СРБСКОЈ ШКОЛИ У КАРЛОВЦУ ГОД. 1872 ГОВОРИО РАДОСЛАВ ГРГИЋ УЧЕНИК 7. РЕАЛНОГ РАЗРЕДА РАКОВАЧКЕ ШКОЛЕ.

Поштовани зборе! Истину вам кажем да се ја у срцу радујем, што је српска омладина мени повјерила тако да речем своја уста, свој ум и срце, да изтумачим данас овђе наша осјећања, да изкажем наше назоре и свађање ове славе и њезина значења по Србство у обће. и на по се по српски народ у Крајини и у Хрватској. Задаћа ова колико је частна по мене, толико је она и доста тешка. Тешка је зато, што мени недостаје у оној мјери знање и искуство, која се мјера захтјева ту.

А и није другче, кад знамо да школа „царска“ има свој познати програм, своје законе, који стежу више на покорност, уздижу власт учитеља и књиге над самосвојним развијањем младачкога ума и самоникле душе српске. — Ипак је срећа српскога духа хтела да се те противности изравнају и у сугласје доведу, а да се неоштети с једне стране школски напредак и с друге стране природни развитак богоданога човјека и његове слободне воље, што но је називају спонтанејном снагом. Баш у овој слави нашој видим ја ту средину, тај медијум, који чува српску омладину, да не постане што но кажу „продуктом цивилизације“ то јест: да неговори за туђим устима, да немисли по туђој памети... — да се неклања туђим идолима ...— управ да неигра уз туђу свиралу, ..— него да се сам из себе а својом ваљаности разавија, а за ту цјел нека му школска наука само као ново средство послужи.

Овако поштовани зборе, омеђашио сам ја своје становиште и обиљежио правац бесједи, који ћете надам се уз тако јасан и отворен програм мој и жељније пратити и свјестније усвојити. И већ овђе могу мимогред казати да је свака она глава пуста: и зелена, која говори: „е је светосавска слава тоboже само ради дјетиње играрије и забаве.“ Таково омаловажење овога збора заслужује љута прекора, јер дјеца српска нијесу нирнбергске лутке... нити је свети Сава неки загонетни „Рупрехт“. — Поштовани зборе! Било је времена, кад није ове славе наше било ни овђе, ни по нашој крајини. То је оно тужно врјеме било, кад је сав народни живот сапет био под грозном самовољом, која је попреко гледала и саму сјенку цркве српске. У томе дугачком времену како велим избледила је црква наша... и вјера нам пође на сујевјерицу... увуче се у јуначки народ подлост и робска ништавост... једном рјечи; *Србство* је свуда а нарочито у Крајини и Хрватској аман на крсту издисало!.. Утаремо ли грозне сузе, што јих жалостна судбина наша из очију наши изтискује; велим: разберемо ли се од тије црније дана, то ћемо познати да је оно сретни час био, кад је пре 15. година светосавска слава из гроба дигнута и дјечица је српска са пјесмом у нови живот пробудила. — Ускрс тај српски слављен је у нашим крајевима први пут на Перни под Петровом гором. Одма затим Карловац је сљедовао!

И ево успјеха; Нама су сад већ јаснији наши обичаји, читкија је нам света икона, пријатнија је нам наша црква, узвишенија је нам идеја српскога имена и грба — свјестнија је српска омладина своје задаће на све стране, те се неспремамо више у школу искључиво зар за *господске хаљине*... него се спремамо да достојно схватимо намјеру друштва човјечјега самога те да узможемо по времену бити полезни чланови свога народа!

На ту цјел и прихваћамо се сад већ више српске књиге, тражимо прилике за поучне састанке и, скупљамо се радо, ђе се поучити можемо. А свему томе служи овај збор као умна изложба, ђе износимо на јавност наше припремање и нашу радњу, па истом са *јавном бесједом* излијевамо овђе и најтање наше осјећаје, наше сабрано знање и схваћање.

Упитамо ли славни зборе, мудре људе, да нам оцјене овај подхват наш, то знамо баш јасно да ће сви напредни педагоги похвалити и вас родитеље, и нас, ваш подмладак. И само свето писмо на ово за нас љепо говори: „Из уст младенец и сушчих совершил јеси хвалу“! Ето такова је звјезда водила пре шест сто година и младога Растка Немањића, нашега св. Савву, кога ми данас на икони као светињу нашу поштивамо. — Него можемо ли у дубљу нашу старину завирети, то ћемо још јаче видити, да су Славени у обће а Срби на по се за својим природним развитком тежили. Ево што ћу из повјестнице о томе казати: Долазише Славенима учитељи вјере хришћанове од туђије народа, и Славени примаше вјеру и туђу писменост: али они се немогоше одушевљавати за то, него се тужише баш на то, особито на туђу писменост, „јер су морали изображавати Римскима и Грчкима писменима славенски говор ал без реда“... тако свједочи љетописац Храбар. У томе духовном робству код други народа проведоше Славени двјеста година. Тад се смилова бог на Славене и пошље св. Ћирила и Метода, те они даду Славенима не само писмена, него и самобитну мисао, хришћанску. Руски хисторик Хилфердинг прати ту велику идеју овако: „Ова мисао Ћирила и Метода живи иљаду година, и они Славени, који њу признају — сачували су кроз вјекове борба и кушања сву своју духовну моћ, а они, који су се одбацили, — погледајте како су немоћни, и како је сада пробудивши се опет траже.“

Имајући ми дакле славни зборе, овако јаке доказе за наш оправдани духовни развитак мислим, да ћемо особито у ово ново и повољно доба моћи све веће и веће успјехе постизавати, те ћемо моћи послужити и нашој драгој Тројединци, да народ Српски и Хрватски збиља већ једанпут сретан буде. Ту нас немогу пометати она подмукла насртања са познате стране на нашу писменост, на наше српско име и, на нашу народну свијест; јер ја то немогу другче узети него да та насртања имаду своје легло у фанатичкој ограничености, и жалостном странчарлуку... и политичким интригама... Тај занат тјерају још на жалост! око нас само оне морално и материално пропале душе, које неосјећају у себи никакове боље вредности, него као зли демони очекују од своије кукавније господара крвну награду, што су омразу сјејали у добри и невини народ овај! У осталом та браћа Јуде Искариотскога виде и сами како су немоћни. те јих само сажаљевам, кад се кукавно прпоше у сраму своме и клепећу: Нема Србаља у Хрватској.“

Дозволите ми поштована господо и госпође, да вам се захвалим за вашу стрпљивост, којом сте ме изволили сачлушати. А збор овај наш док му по срећи и српска школа у помоћ притече, служиће као духовна храна српској убавјести и самосвјести, те ће се од жара нашега згревати и остала браћа наша свуда, а црква наша умиће сјетно лице своје, те ће ступати све то јаче у стопе нашега просвјетитеља св. Саве!

ВЛАСТНИК И ИЗДАВАЧЕЉ ДР. СТЕВ. МАЛЕТИЋ

Подносећи овај извештај и прилажући како споменицу, ·/. коју је грофу Лоњају предала, тако и своје рачуне под ·/. ради исплате с тим додатком, да ће др. Ст. Павловић доцније свој рачун поднети, пошто му исправе нису при руци, остајемо са велештовањем:

У Пешти, 27. јануара (8. фебруара) 1872.

Др. Стеван Павловић. **Ђорђе Бранковић.**

Ђ. Димитријевић.

ГЛАВНА СКУПШТИНА ЖУПАНИЈЕ ЗАГРЕБАЧКЕ.

Ова је скупштина држана 8. и 9. фебруара п. р. Први дан обављени су предмети, који помесне вредности имају; други дан расправљани су предмети, који ако су помесни, ипак имају опште и начелне вредности и за то што подобни има и у нашем Срему, наиме у погледу постављања општински бележника и други часника, зато ћемо тај део по „Обзору“ угледа ради обширније саопштити.

В. бележ. *Томашић* чита тужбу општинског одбора општине Купинец ради неумесна поступања повереника приликом избора бележника; да је против воље одборника субституирао г. Гласића те моле, да се то прогласи неваљаним, а нов избор предузме.

Др. *Јордан* опажа, да такових притужаба имаде више, па будући се ради овде о начелном питању, имали општина право слободно себи бирати чиновнике, или да ли је политична област власна по својој их вољи наметути, то моли, да се прочитају све тужбе; и да се о њима суд изрече.

Погледић вели, да се неможе сићи с дневнога реда, а на питање г. др. Јордана одговара да политичка област има право именовати чиновнике.

Др. *Јордан* позивље се на §. 3. зак. чл. 17. од год. 1870. у којем се налаже жупанијским чиновницима, нека пазе, да се закон врши. Опозицији се, вели, говори увек: штујте закон, а баш они, који су први позвани, да то чине, газе га ногама.

У људској је додуше, вели нарави, те тако и у нарави владе, да радо прекорачи границе, које закон ставља. Ако се томе нагону за времена на пут не стане, то ће завладати најгаднији деспотизам на срамоту људскога рода, на расуло морално и материјално. Спас и срећа за владу и за подајнике не лежи у обсадном стању, којим нам се грозила „Аграмерица“, већ у слободи и што широј аутономији. (Десница га бурно повлађује, а левица Мађарони, псичу.) — По §. 37. законског чланка о уређењу општина припада општинском одбору право бирати општинске чиновнике и то на предлог политичног повереника; но у истом §-фу нема ни словца о том, шта чинити ваља, ако одбор не пристане уз кандидате, предложене му по политичном поверенику. — По њековом мнењу неби се приликом тих избора смео узимати обзир на политично мнење кандидата, па је и неправедно да се коме отму само зато права, јер се с владом неслаже у политици. — Предлаже нека се сваки избор, код кога је пол. повереник поступао против закона те општини силом наметнуо своје кандидате, прогласи ништетним да жупанија ради новога избора изашље свога изасланика. (Бурно живио!)

Вел. жупан неда жупан. скупштини право, попуњавати закон. На то су позвани законодавно тело и влада. Влада да је то учинила и у том случају наложивши својим повереницима, несложидули се са општинским одбором, нека наметну общини чиновнике по својој вољи.

Др. Јордана потпомажу гг. Страшимир и Реметин.

Визнер илустрира поступање жупан. повереника избором где је жуп. кот. судац Францисци узпркос воље двадесет и четворице одборника наметнуо општини за бележника човека који незна ни читати ни писати. Тај је поступак безсраман. (Бурно живио! са деснице).

Вел. жупан упада му у реч, те му неда даље говорити.

Кот. судац *Першин* брани свој поступак приликом избора општинског бележника у општини купиничкој.

Др. *Јордан*: Премда је у конкретном том случају изабран члан опозиције, то ја ипак да се начело неповреди, неодобравам поступак г. кот. судца.

Каткић пита вел. жупана, имали се наметнути општински чиновник сматрати дефинитивно наименованим, или само субституираним све дотле, док се општински одбор несложи са политичним повереником.

Погледић: На то питање не могу одговорити, јер нисам ја дотичне наредбе издао, већ влада.

Др. *Јордан* захтева, да се гласа о његовом пређашњем предлогу.

Погледић: Рекао сам већ да то не допуштам.

Очић: Кад нам већ ни то није слободно, то рецимо да општина нема никаква права, да се влада закона не држи, те намеће општинама против њихове воље чиновнике. (Живио!). У осталом пристаје уз предлог др. Јордана, да се сви избори, код којих се закон ногама газио, прогласе неваљалим.

Јосиповић брани владу те жели, да се цела дебата стегне само на конкретни случај општине Купинец.

Драг, Јелачић наваћа два момента у споменутом §-фу. Први момент да је кандидација пол. повереника, а други, исто тако важан, да имаду у њу пристати две трећине присутних одборника. Тој се јасној установи законској противе поступања полит. повереника.

Вел. жупан: То су све сама абстрактна питања, а тој предлежи само избор купинечки. Ради се само о том да се одобри, или да се одбаци поступак г. судца.

Егерсдорфер: Наш народ навикнуо је течајем векова избором. Поджупани, којима припадаше право кандидирања, држаше се старог обичаја, пак су се увек договорили најпре са скупштинарима ради будућих кандидата. — Томе обичају да се противе тајне неке инструкције наше владе, што их је издало кот. поглаварством, да се сви општински избори, нијели надполовична већина присутни одборника гласала, прогласе неваљалим.

Аурел Кушевић поче. Чују се гласови: гласније! Настави јачим гласом: Ми имамо одговорну владу само на папиру, ми имамо сигурност иметка само на папиру. (Живио! са деснице).

Погледић: Питање је ту само, да ли се одобрава поступак у Купинцу.

Др. *Јордан.* жели, нека се реши пре питање, да ли је кот. судац г. Гласића именовао или само субституирао.

Погледић: Ја вас немогу силити, хоћете ли га држати дефинитивним или провизорно именованим.

Како је г. Першин још једном устао за обрану свога поступка, замоли вел. жупан господу, која одобравају поступак његов, нека устану.

Дигну се народно-уставњаци. — Пре бијаху у очевидној мањини, прохтело им се, неби-ли се како ствар затегла, устмена гласовања. Успех тога гласања бијаше сљедећи: Са не гласало: 86. Са да 54.

Усљед тога буде проглашен већином од 32 гласа избор купинечкога общт. бележника ништетним.

Вел. жупан мисли, нека кот. судац предузме нов избор. Против тога устане г. Драг. Јелачић, јер да је тај судац у сукобу са народом, а на то ће му вел. жупан, да је једино судац на то овлашћен.

Стражимир вели, да се гласало за начело, пак да су усљед тога сви том слични избори ништетни.

Францисци предлаже, нека се гласа о том, да-ли је г. полит. повереник радио законито или незаконито. Ако је повредио закон, нека се стави под дисциплинарну изтрагу.

Драг. Јелачић: Ако сви, који сте радили незаконито, дођете у дисциплинарну изтрагу, неће бити ниједнога од вас за годину дана на оним седалима. (Бурно живио са деснице. Охо! са стране чиновника).

В. биљ. *Томашић* чита притужбу обћине Орле наваћајући у кратко разлоге, с којим обћина моли, да се избор бележника неваљаним прогласи.

Каменар захтева, да се читава притужба чита.

Ђ. Матосовић, заступник обћине Орле, разлаже читав избор. Наш, вели, кандидат добио је код гласања 14 гласова, а противник му по поверенику кандидиран само 3 гласа, па нам је ипак овај последњи против воље читаве обћине наринут за бележника.

В. биљ. *Томашић*: Ал овај, који је добио 14 гласова, није био ни кандидиран!

Немир у скупштини. Вел. жупан *Погледић* удри звонити.

Јосиповић одвраћа г. Матосовићу: „Неистинито!“ Онај, за којег је већина гласала, небијаше кандидиран *из разлога мени позната.* — (Вика: разлог, разлог!) — Овај је господин под казненом изтрагом ради проневерења новаца.

Ђ. Матосовић: Никад нисам тражио милости у владе, нетражим ни сада, него молим само, да се притужба чита.

В. биљ. *Томашић* чита притужбу, из које се видило, да је Јосиповић изпустио из кандидације онога, који је стекао поверење читаве обћине. Изпустио га пак с разлога тога, што није положио бележнички испит; па премда му је противник добио само 4 гласа, субституирао га је за бележника. — Видило се надаље из притужбе, како је кандидат већине г. Јамбречак молио, да му се дозволи правити испит бележнички, ал да ни до данас одговора добио није. Разјашњује се даље, да је изабрани Вучић варалица. Напокон моли обћина, да се избор неваљалим прогласи те нов избор предузме. — Прочитан је био напоследку и записник изборнога чина.

Ђ. Матосовић: Наша је, вели, притужба праведна; јер смо ми молили г. Јосиповића, да одгоди избор, док ће г. Јамбречак бити под изтрагом, но он тога нехтеде учинити; јер су, вели, сви избори имали бити готови до конца г. 1871; премда је један избор био још и 3. јануара. — Јамбречак је, вели, молио, да му се дозволи испит, ал одговору ни трага ни гласа, премда су томе већ 4 месеца протекла.

Погледић: Молбеница је код мене. Нисам му могао дозволити испита, јер је под истрагом.

Матосовић: На то се морам смејати.

Погледић: Смејте се!

Матосовић се тужи, како Јамбречака муче, кад га тако дуго под истрагом држе; међутим знамо, зашто је то: та он је Илирац! — Моли, да се Јамбречку суди; па било како му драго; али Вучића неће општина ни подашто.

Јосиповић: Сама тужба признаје, да сам ја по закону поступао. Јамбречака нисам смео кандидовати. јер нема испита, а томе ја нисам крив, што општина неће овог другог. Избори су морали бити готови до конца 1871. год. па сви бијаху довршени осим једнога и то *кривицом пандура.* — (Кривицом пандура! — Чудна случаја!) Да је Вучић варалица, о тем незнам ништа, ја сам га нашао као бележника у Краварском, где је кроз 10 год. служио, а имаде изпит. Молим сл. скупштину, да са ти разлога мој поступак одобри.

Аур. Кушевић: У овом неповољном случају нема другог, него да се г. Јамбречић саслуша. пак онда суд изрече. — Произлази из свега тога, да је цео наш устав на папиру, те да су *гњили односаји у нашој домовини.* (Драго нам је, да сте дошли до тога осведочења!)

Погледић: Одобравате ли господо поступак г. Јосиповића? (Мањина са левице дигне се.) — Јесте ли за исти закључак који је био код тужбе купиничке? — Десница већина: Јесмо!

(Свршиће се).

ДОПИСИ.

+ — **Пешта**, 3. фебруара. Како читам у 3. бр. „Заставе“ новосадска варошка општина одлучила је, да подпомаже жељезничку пругу између Пеште, Халапа, Суботице и Новог Сада у Земун. Не знам, каква су начела руководила општину за ову жељезницу. Но уз ово ваља и то знати, да ни једна пруга није одсудно одређена. Само је то познато, да би жељезница прешла преко Новога Сада, ако би се одобрила и друга пруга, која иде од Пеште преко Баје, Калаче и Сомбора у Земун. За ову другу пругу разлози су ти, што обухвата већа места и што је близу Дунава, што је од великог уплива за довоз хране. Ради ове друге пруге била је овде пре једно недељу дана депутација из Сомбора, те јој је казано да сачини програм. Она се и вратила у Сомбор с том намером, и наумила је држати обшту конференцију, на коју ће бити позвани сви интересенти, и то како обштине тако и приватни властници, међу којима и новосадска општина. Депутација је била и код арцибискупа Хајналда, и он је обећао да ће ту пругу код владе подпомоћи. О свему овоме новосадски посланик др. Ст. Павловић известио је за времена новосадску варошку општину преко тамошњег градоначелника у свом другом писму, али по свој прилици да писмо није за времена стигло, пошто се види, да у последњој варошкој скупштини није на ње рефлектовано. И сомборци су заиста погрешили, што конференцију нису одмах сазвали те разлоге своје казали за ову другу пругу, те би се можда могло доворно и сложно за исту пругу радити. У таковим журним стварма не треба оклевати, особито у стварма такове природе, у којима тренутак прекида оно што ће ако можда не за векове а оно за више година вредити. Ваља да се претресу разлози за обе пруге, па да се обштине сложно заузму и код владе и код законодатног тела како у писменим представкама тако и депутацијама. Суботичка општина већ се ових дана обратила својом представком на сабор бранећи своју пругу. Наравно да ће свака обштина свој материјалан интерес бранити, али ту ваља да разлози обште економички ствар прекину. А Нови Сад ваља да се придружи онима, код којих су јачи разлози. Колико дакле ваља ускорити ствар, толико ваља и на опрезу бити, уз кога ће се пристати. Нови Сад је добро учинио, што је своју подпору обећао, јер ће се и на то обзира имати. Само наравно да влада не треба, а и надамо се да неће обштине доводити у теснац захтевајући од њих можда и оно што не могу покрај све своје добре воље учинити. На пр. Суботица, колико ми је познато, обећала је за своју пругу 60.000 фор. дати у име подпоре, а друге обштине нека даду што могу. А влада није властна а уздамо се да и неће циганисати, и ову или ону пругу од величине подпоре зависном учинити. Свакојако што се узради, ваља да се ради договорно и сложно, јер ће само тако радња од замашнијег уплива бити.

Јуче и данас разпослана је штампана споменица, коју је конгреска депутација предала грофу Лоњају, министрима, уредништвима новина и другим знатнијим особама. Пре два дана депутација је послала и свој извештај саборском одбору о своме раду.

ПАЛАЦКОВО ПИСМО ПОГОДИНУ.

„Покрок“ је обнародовао једно писмо земаљског хисторијописца дра Фрање Палацког, писано славном слависти Погодину, које гласи овако:

Штовани господине и пријатељу! Дознао сам из јавних листова, да ваши пријатељи и поштователи — а у те се по моме уверењу броји цео народ руски — намеравају ових дана славу вашег 50-годишњег деловања на пољу знаности и књижевности спровести. Ја знам значај овакове светковине достојно ценити, почем је и мени пре пет година — истина у ужим кућевним границама — у део пала. Ваш делокруг замашнији је и шири него делокруг мој, који је само уске границе мога отачаства захватио. Ви бисте поред мојих сада већ обесмрћени пријатеља Колара и Шафарика, један од првих и најделателнијих носиоца спасоносне народносне идеје, и славенске узајмности и братимства; мени беше намењено, све моје тежње и сву бригу једној једитој грани славенског племена посветити, и то грани, која са свију страна скучена, у пола скоро осушена беше; при том сам врло добро знао, да, како постигнемо, да се чешки народ из дремежа пробуди, да ће већ усљед тога славенским духом усплamтети. Богу милостивом буди хвала, што је благословио ваше и моје тежње; славенски дух силно се пробудио из стогодишњег сана, мисао о славенској узајамности, јединству и братимству, снажно продире у широке земље од чешке шумадије (Böhmenwald) и Велебита до с оне стране Урала, од адријатичког до белога мора, и снажи се и шири све већма и већма. За даље напредовање и победе те велике идеје, пустићемо, пошто смо ми у тој служби остарили, нека се млађи нараштаји старају, да и они са свом снагом до оне висине у повесници човештва допру и узвисе се, којој је величина нашега народа дорасла, и која јој приличи. Истина још нам ваља делати, али за срце и дух ни једна цел на свету није непостижна. Јесмо ли једанпут варварство, које нас је не само са истока, него и запада (под девизом: сила па онда право, сила ствара право) гонило, сатрли, победили, онда ће у повесници ера Славена започети коју су племенити мужеви нашег народа предвиђали и прорицали, онда ће човечанство под паладијумом правде и мира своју узвишену цел постићи. Нас двојица, наравно нећемо је доживети, али спремајмо има зато пута. Зато придружујем свој глас честиткама хиљада ваших пријатеља, и кличем из дубине срца: „многаја љета.“

НОВИ САД 6. фебруара. — Прекјуче и јуче била је главна асентација новака у овој вароши. Нови Сад дао је ове године контингент од 33 момка за редовну војску. Оволики број није још нигда досад ова варош дала, јер ни једне године досад није толико момака за војену службу пописано колико ове. И при свем том, што је Нови Сад, чији контигент није досада ни 20 премашао, ове године ванредно млого војника дао, опет се при асентацији од стране војничке власти, а нарочито од стране хонвидског мајора познатог Рапуна, сасвим јаничарски поступало. Приведени момци узимани су без разлике у војску, и то, пошто се контингент за редовну војску попунио, у резерву и у хонвиде; узимани су такви, који очевидне погрешке имају и о којима су оба лекара — и грађански и војнички — своје мњење дали, да су неспособни за војничку службу, — а све на жељу и заповест мајора Рапуна. Није ли ово највећа неправда и нечовечност? И зар неће сама војничка власт овакве момке после неколико месеци тешке војене службе, пошто се сасвим физично сатаре, дому своме отпустити морати? Шта да раде онда овакви момци? А шта да раде породице, које богаља натраг у своју средину добијају? — Ако мајор Рапун нема савести а он бар нек се као војник закона придржава. Но можда је мајор све то по каквој вишој инструкцији чинио, јер Нови Сад је црна тачка на зренику мађарске владе, па је сасвим оправдано да и слаби и болесни људи буду хонвиди, да се у згодним приликама као н. пр. о рестаурацијама, посланичким изборима и др. грађани новосадски могу под војену дисциплину стављати. Ако је тако, желили би онда знати, је ли и онда по вишој инструкцији говорио, кад му се за једног момка приметило, да је сасвим неспособан, а он рече: доста је добар да погине, кад се отпочне рат са Русима. Зар се тако улива у војника одушевљење за отачбину? — Овакви у овоме подобни поступци довешће нас до уверења, да у овој земљи нема ни искре уставности и слободе!

— 8. фебр. Јавили смо, да је изтражни судац Милош Јездимировић у Новоме Саду тројицу притворио због демонстрације противу арх. Анђелића о Тријерарсима. У недељу 6. фебр. јавили су се суду шест грађана, који су за речену тројцу јамство понудили, да се пусте на слободну ногу. Усљед тегобе и самих притворени, суд је јуче држао седницу, и одлучио, да притворене још задржи у притвору, као док се изтрага не сврши у толико, да се ослобођењем речени не би осујетити могла. Како би се ослобођењем осујетити могла изтрага о ствари, која се догодила свету на видику, то је тајна, коју ми премда правници, али „незваничници“ нисмо у стању прозрети и поњати. И то ће дело изићи на видело.

Колико смо ми извештени, денунцијанти, и то који нису ни били на месту, денунцирали су: да је у цркви, кад је арх. Анђелић св. тајну приказивао, и име владатеља споменуо, било кретања и појава, које су денунцијанти „канонисали“ као „повреду величанства.“ Суд се већ уверава, да је то лаж, и измишљотина, али међутим „два без душе, тројца притвором.“ У целој ствари није ништа друго било, него да се, кад су људи из цркве изилазили, делиле познате песме „Змаја“ за срећна пута „Анђелићу,“ и у томе се тражи, или налази „узнемирење религије,“ што су неки људи тога ради од литије застајали. Ми се уздржавамо сад свој суд о томе изрећи: је ли није ли преступ, делити ван цркве, у порти песме, било оне „химне“ или „подпутнице“, јер је у ствари свеједно, и може ли се онај, који песме дели, окривити, ако због тога на часак, или у обште заостане од литије онај, коме је слободно за литијом ићи, или неићи. Све то остављамо суду суда. Доста је пак да се тиме нико саблазнио није, нити је за то литија спречена; она је обтекла цркву, и литургија се сасвим у миру и реду свршила. Што је после око кола Анђелићеви било, то и суд нити изтражује, нити у том кривице налази. Као по чему не би слободно било демонстровати противу арх. Анђелића ван цркве, и његове службе. Та ствар никоме није ни на ум падала, док се не покрену „клика новосадска,“ те удри у телеграме. Главни денунцијанат телеграфисаше гр. Лоњају неки 120. речи, за тим полетише телеграми од Ленарда на градоначелника, јавног тужитеља, и т. д. и у четвртак, 3. фебр. одпоче се изтрага; у недељу, 6. фебр. опет цело после подне телеграфисаше денунцијанти горе. Немеш мути по алмашком крају, и прети људима — али се ови не боје претње му. Гнушање противу поступка ови

људи обште је. Јамачно ће им ово последња „плетка“ бити. Докле злоћа ти људи иде, може се и по томе судити, што је главни денунцијант на Тријерарха телеграфисао у Будим, да је буна у Н. Саду, што се отуда зна, што га је при предаји телеграма телеграфиста запитао, да ли нека реч значи: „регулација,“ и доби одговор не — него „револуција.“

Ваља пак у позивању на церемонију ред завести. Арх. Анђелић ни као администратор нема права улазити у цркву, да „начелствује“; саме епископ је начелник сваке помесне цркве. Досад је било, да су тутори са чредним свештеником позивали на то; на тај начин могу само да се конпромитишу позвани; таке случајеве ваља црквеном одбору јавити. па ко са сугласом одбора буде позван, том зацело неће се ни ван цркве, од цркве до куће, што неугодно догодити, но на против ће му се част указати.

Међу тим знамо куд се из Будим-Пеште циља: али је циљ промашен. У интересу пак непристрасности судске напомињемо: да је дужност суда осим подказивачки сведока и друге саслушати, и *заклињати*. и да су равнодушни искази: шта би један или други „немешки“ сведок као бајаги радио био. Ово нити је Галиција, ни Раковица.

— У „П. Лојду“ била је телеграфска вест из Сомбора, која је после и у бечке новине прешла, како је Милетић држећи на беседи у Сомбору говор назвао српске чланове конференције код Лоњаја „гујама у неудрима народа српског.“ Ово у толико изправљамо, што ту није била реч о „члановима конференције,“ него у обште о нашим „црквеним“ реакцијонарима, (натражњацима), од који су неки и конференцији поводи дали, и у њој учествовали. Израз дакле онај није се односио, нити се односи *само*, и на *све* него на неке чланове конференције. Ово и због тога изправљамо, јер немећемо све чланове конференције у једну врсту, као што се то и из овога листа видити, могло, ако и не тајимо, да би волели били, да су они други или улазак у конференцију извинили, или у конференцији давање сваког савета одбили. А што телеграм „П. Лојда“ чланове конференције од гр. Лоњаја сазвање у обште назива „српским поверенцима,“ то му одбијамо на дару.

— У недељу по подне бијаше скуп чланова „срб. нар. кола“ у дворани друштва радиности под председништвом дра Јов. Суботића. Бележник г. Т. Бекић извести дружтво о стању уписа чланова, који је 100. из Новога Сада, и прочита писмо г. дра Павловића из Пеште, из кога се види, да је статут друштва, још у *новембру* влади послан, прешао оделење, и изчекује решење министра. На дневном је реду било питање: да ли да се друштво, пошто има 100 чланова, конститујише, или да још, докле, и како пречека. Др. Милетић прозбори: да би био предложио, да се друштво одма конститујише, али како има изгледа, да ће по писму г. Павловића влада на скоро решење о статуту донети, то предлаже, да се пречека још 15. дана, међутим да се неодложно и телеграфски и писмено пожури код владе решење, и уједно да се влади на знање да, да ће друштво, ако за 15. дана решење не стигне, предпостављати, да влада ништа на штатут приметити нема, и да га делом на знање узима, и одобрава; г. Павловићу пак да се пише, да решење пижури, и ако би ипак застало, да интерпелацијом решење изазове. Др. Мил. Јовановић је предлагао, да се решење пожури, али да се међутим с конститујисањем нечека даље, него колико ради припрема узтреба. Решено је по предлогу Милетића. Том приликом говорили су др. Суботић, Милетић, и други о томе, како „срб. нар. коло“ не само да друштву радиности и његовој цели неће на штету, него на корист бити, но о томе други пут више. Постојећи привреме. одбор упућен је, да за идућу скупштину припреми предлог о сместишту друштва, и да се у том погледу у споразумлење стави са одбором друштва радиности; а по изтечају 15. дана, или ако статути пре буду потврђени, и пре сазове конституисавну скупштину. Напоследку и о том је говорено, како да чланови лично, а одбор јавно позову и склоне Србе из околине, да се уписују у чланство овога друштва, једно, што неможе у сваком месту бити такот друштва, друго, што ће се из овог друштва моћи „народно коло“ и на другим странама расадити. У овом скупу пријавио се писмено, и пославши уписнину као члан г. Лука Петровић из Г. Карловца, што је примљено са громким „живио“!

— Словачке „Народне новине“ доносе следећу интерпелацију приврженика народне странке словачке на Србе у погледу избора народног заступника у котару кулпинском у Бачкој: Драга браћо Срби! Час избора посланика на угарски сабор приближује се, незнамо, хоће ли се за четврт или по год. предузети избор у кулпинском изборном котару, а одтуђеници већ почињу против нас агитирати. На вами је, драга браћо Срби, ред, да кандидирате Срба, као што смо се договорили пригодом бирања Словака год. 1865. Ми (Словаци) незнамо још ништа о вашој накани у тој ствари, зато вас питамо: јесте ли већ које кораке учинили, а ако нисте, кад ћете нас позвати, да се то уреди и до сазнамо, за кога радити имамо?

„Брат с братом, род с родом
Руши сваку незгоду!“

Ми нисмо овлашћени, ни позвани, да на ову братинску интерпелацију у име своје браће одговоримо, али колико и сами бригу о тој ствари водимо, познато нам је, да се у нас Срба очекује, да се комуникација на Дунаву отвори, и на суву олакша, па да се конференција сазове у којој ће и наша браћа Словаци учешћа имати моћи. Ту ће се бирачко кретање у течај довести. Времена још има, није касно. Главно је, да донде нико никоме као кандидату реч недаје.

НОВИЈЕ.

Цариград 2. фебруара. У једном декрету великог везира стоји: с погледом на то, што васелenски патријархат смера, бугарско и грчко становништво до међусобног трвења довести, но што се влада трудила свакако предупредити — уводи се услед царског фермана *бугарски ексархат*: сва одговорност пада на патријархат, који је повод дао истој мери.

Праг 2. фебр. Чеси се до јуче надаше да елаборат пододбора неће Пољаке задовољити, и да ће они услед тог изтупити из државног већа. Но Чеси добише поуздану вест, да Пољаци свакако остају у државном већу.

Беч 1 фебруара. Жељезничка пруга између Земуна Будима и Беча закључена је са англо-аустријанском банком.

Одговор г. г. из Глине.

Није у мојој нарави свађати се, а ни позиву моме недоликује то. Претрпио сам доста нападања и увреда на моју личност а нијесам ни једанпут јаукнуо. — Не би ја ни овога пута ни помакао се с мјеста да невидим маневар наперен не толико на мене, колико баш на светиње народа српскога! Прећи ћу ја муком и одселе на подмукла заједања очитије и маскиранције непријатеља народа нашега,.. али овђе узимам реч у намјери да од заблуде изведем и обавјестим те гласове, што се у јавност дадоше или сами од себе, или лукаво намамљени од ловаца мудрије... Ево што ћу кратко рећи:

Тако донесоше најпре „Народне Новине“ у бр. 9. ов. г. допис из Глине; кажу „од двају у име свију грађана тога трговишта подписан,“ али некажу имена ни те двојице. Еле дижу та браћа наша свој глас против „српске реалне гимнасије“ коју је наша епарх. скупштина јесенас закључила подигнути у Глини. Није речени допис пропустио ту моје име уплести тобоже зато што сам ја тај некоме зазорни предлог на скупштини учинио; али је пређе мене њима требало, како би им њнов разлог особито у ово узбуркано време што јаче звечао па да се зар пак и до Пеште чује. Та зазиру та господа од тога мога предлога бајаги са гледишта „политично-народнога.“ Е гле сад! Зар тако разумевају та господа задаћу школе?! Та ето н. пр. Мађари суђогме доста тјесногруди, па њнова влада већ најпосле оће да подиже о државном средствима „Српске гимназије“ доље по српској Војводини. А гле наших Глињана!

Ето тако та господа денунцирају мене и нашу скупштину пред свјетом ради школе. и то такове школе, за коју и сами у допису своме бар неотице пледирају, кад веле: да би требало наше свештенике изобразити у „виших хуманитарних училиштах.“ Ето, дакле видите, да сам ја баш то и смерао са нападнутим мојим предлогом, и ништа друго.

Толико само. А нећу одговарати на тај допис, који као наручен од јежовита хвали „нови закон за крајишке школе“, те се даље поругљиво изражава о „српској школи“ у Глини која ништа да не вреди. Знам да невреди; али да се ви мање тарете међу собом... та би српска школа морала бити жива жеравица за вашу народну свјест, а не предмет фанатичке поруге! Још тврде та господа из Глине, да је у „новим школама“ овде у „најслободнијем“ правцу постарало се за „вјерску обуку.“ То се види из вашега дописа баш тако. Или зар нема ништа боље српски народ у Глини и далекој околини захтевати данас него вјерску обуку?!

А што речена г. г. из Глине на очевидну радост свију ама свију загребачкије листова! тако против српства ударише, те још и свјештенике српске као пуке незналице скутоноше „политичке области крајишке“ на штету своје цркве и народа свога жигошу, то ја нотирам просто; јер смо ми свјештеници српски већ привикли на такове погрде, и доста се знаде, да ми у сретној крајини никада нијесмо у толикој части стајали; него баш непогрешљиви мјезинци... који су баш у Глини растеривали коло народно и таманили сваку свијест бољу у народу. — А ти су управ долазили са виших хуманитарних училишта, учили по свој народ — те је ето и уродила патриотична љубав тако обилато!...

Него да прекиномо полемику, а патроне тога дописа из Глине зар у име Бога, неће та срећа сусрести код свјестнијега грађанства у Глини, и ниђе у Крајини, да се „Шокци“ и „Власи“ зарате у ово време, ђе би то по вољи било „практичној“ политици бечко-пештанској, која зазире од слоге народне!! — (Остало што се г. Машићу одговара, неможемо у поменутој форми штампати. У.)

У Карловцу, 12. јануара 1872.

Никола Беговић.

ПРИЛОЗИ НА СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

1. Православна српска црквена општина у Дивошу одродика је и послала је годишњу припомоћ народном позоришту 12 ф.

2. Православни српска црквена општина у Митровици одредила је и послала је за ову годину због трошкова око зидање школе, 25 ф. Но општина је позвала различне задруге у Митровици на прилагање, те је тако приложила.

1. Трговачка задруга 50 ф. — 2. Српска грађанска читаоница 20 ф. — 3. Српска црквена невачка дружина 10 ф. — 4. Прва слоаодна занатлијска задруга 10 ф. — Свега из Митровице 115 ф. а. вр.

3. Православна српска црквева општина у Панчеву одредила је годишњу припомоћ од 200 ф.

4. Правоск. срп. црква. општина у Госпођинци одредила и послака у име годишње припомоћи 25 ф.

Осим тога обвезали су се поједини чланови госпођиначке општине за три године давати припомоћ, и то: 1. Новак Локић председник црква. обштине 5 ф. — Глиша Тепић подпредседник 3 ф. — 3. Тоша Брежовски парох 1 ф. — 4. Никола Бељански парох 2 ф. — 5. Ђорђе Иванић свећеник 1 ф. — 6. Панта Поповић бележник 5 ф. — 7. Порфирије Бабић учитељ 1 ф. — 8. Лаза Поповић трговац 2 ф. — 9. Драга Пејић тутор 1 ф. — 10. Васа Исаков земљеделац 3 ф. — 11. Саја Локић земљеделац 1 ф. — 12. Пера Путанов 1 ф. 13. Јован Дејановић 1 ф. — 14. Живан Радојчић 1 ф. — 15. Живан Белић 1 ф. — 16. Лаза Торошки 1 ф. — 17. Исак Васиљев 1 ф. — Свега 31 ф.

На свима овим родољубивим прилозима изјављује своју најтоплију захвалност.

Управа срп. нар. позоришта у Новом Саду.

Сава Петровић с. р. тајник. **Стеван Брановачки** с. р. начеоник.

Српско народно позориште.

Недељни ред представа у Новоме Саду.

У четвртак 10. фебруара **„Он и она“**. Шаљива игра с певањем, превео Ј. Ристић. За тим: **„Осма јачка“**. Шаљива игра у 1 радњи, написао Мирже, превео Ј. Хаџић. На послетку по други пут: **„Мила“**. Шала у 1 радњи, по Гернеру прерадио К. Трифковић. —

У петак 11. фебруара први пут: **„Разбојници.“** Драма у 5 чинова, од Ф. Шилера, превели Вујић и Шокорац.

У недељу 13. фебруара први пут: **„Париска сиротиња“**. Драма у 7 раздела, с француског превео М. И. Стојановић.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Шитуша и друга) **Сисак** 1. фебруара. Шеница као да ће у боље кнење доћи; и чим се из Крањске за њу разпитује, могла би се за овај предмет нека живахност развити. Распачано је до 5000 вагана, а цене су непромењене остале, и то:

Бечејска и потиска најфинија 84—86 *ft.* по 6 ф. 80 н. до 7 фор.

Потиска 82—86 *ft.* по 6 ф. 55—60 н. а

Панчевачка 79—86 *ft.* по 5 ф. 95 н. до 6 ф.

Кукуруза је услед стигавши привоза нешто оживила и пазари се нова роба ваган на 86 *ft.* по 3 ф. 90 н. почим су пролетњи закључци у назадном мнењу тако, да су неки 15 до 25 нов. на вагану изгубили.

Јечам млитаво изгубио такођер од цене 10 н. и држи се сада пиварска роба 68—70 *ft.* по 3 ф. 20 н. а лагана роба за крму по 2 ф. 90—95 н.

Зоб се босанска све једнако нуди, и купљено је исте до 9000 бечки центи по 2 ф. 90 н. до 3 ф., у транзито на шпекулацију. Банатска и хрватска именује се по 3 ф. 50 н.

Пешта 3 фебруара. Шеница је и данас слабо купована. Купци мало нудише. Промет се ограничио на 10.000 мерова без да су се цене у главном променуле. У свима другим врстама ране слаба је радња по утврђеној цени:

Бележимо ове цене:

Шеници потиска 84½ *ft.* 7 ф. 05 н. 86 *ft.* 7 ф. 35 н. све из причек.

Раж 77½—80 *ft.* 3 ф. 60 н. у готовом.

Кукуруз 4 ф. 22½—4 ф. 25 н. у готовом.

Јечам 72 *ft.* 2 ф. 95 н. у готовом.

Узанц-шеница за пролеће 6 ф. 55—6 ф. 57½ н.

КУРЗ ОД 5. ФЕБРУАРА.

Сребро — — — — — — — — — — — — —	112.15
Дукати — — — — — — — — — — — — —	5.43

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

20.000 форинти а. вр. као половина основног капитала „сремско-карловачке штедионице“ уплаћено је.

Зато се на основу §. 83 друштвених правила, сазива главна скупштина деоничара да обаве избор председника. управитеља управљајућег одбора и чиновника, и да вјећа још о неким у њен делокруг спадајућим предметима.

Даби дакле ова штедионица своју радњу што прије одпочела, то се позивају сва гг. деоничари да у понедељак 14. (26) фебруара 1872 године у 8 часова у јутру у саборску дворану на скупштину дођу.

Прије отварања скупштине замољавају се сва гг. деоничари да ради оверовлења и прегледа количине чланова своје привременице или ако другог заступају, исте са пуномоћијем одбору у истој дворани у суботу и недељу на признаницу предаду.

У Карловци 5. (17) фебруара 1872.

А. Н. Радовановић перовођа. 1—3 **Ристић** за привремени одбор.

КУЋА Нешковићеви наследника у ћурчијској улици под бр. 1782 продаје се из слободне руке. Ко шели купити нека се упита код Корнела Јовановића. 2—3

ОБЈАВА.

Поштованој публици јављам, да сам своју пређашњу гостионицу „код Сокола“ преместио у кућу г. Стевана Јефтића, *„код златног пужа.“* Препоручујучи се обећавам, да ће послуга као и до сад бити тачна.

Лазар Јеремић, гостионичар.

2—3

ПРОМЕНА СТАНА.

СТОВАРИШТЕ

ВИНА И РАКИЈЕ;

ФАБРИКА

ЕСЕНЦИЈЕ СИРЋЕТА и ЛИКЕРА

БРАЋЕ КЕНИГШТЕТЛЕРА

у Новоме Саду,

налази се од 1. јануара 1872. код **„црног орла“**, на житној пијаци, бр. 2009—2010. 5—10

ОГЛАС.

Манастир Шишатовац издаваће 11. (23.) фебруара 1872. у 9 сати пре подне путем јавне дражбе у манастиру на једну и по околностима на више година најбољем нудиоцу у закуп и то:

1. Ливаду Петковицу од 35. јутара за пашу и уз то 10. јутара ораће земље.

2. Ораницу под Дивошем од 80. јутара.

3. Ораницу код Петковице звани Арамбашевац од 50. јутара, све у једном комаду. — Дражбени увјети стоје код манастирске управе на угледу. Они, који би желили у закуп узети, нека дођу у одређено време у манастир.

Генади Поповић. игуман шишатовачки.

3—3

ЖЕНСКЕ СВАКОВРСТНЕ ОБУЋЕ

могу се добити по умереној цени у Пешти код

Николе Дражића

1—6 Pest Josefstatt Gemzen-Gasse Nr. 4.

ОГЛАС.

Василије Лазић, секретар конзисторије у Београду, продаје свој виноград и земљу ораћу покрај винограда у Сему у Подунављу. Виноград лежи на среди између Баноштра и Сусека на сусечкој страни у Коришки на брегу до Дунава и друма. Зато може сваки купац лако разпитати за виноград и провидити га. Виноград има на 30 мотика, а земље ораће око 8 јутара. Ко има вољу купити, нека се обрати продавцу или лично, или писмено.

У Београду 10. марта тек. год. 1872. 2—3

ГЛАС ИЗ БЕЧА!

СРБИ БРАЋО!

Под заштитом грофа Хохенварта основано је пропле године једно **ВЕЛИКО СЛАВЕНСКО ПОДУЗЕЋЕ.**

Славен није више принуђен, ради подмирења својих потреба обраћати се на чивутске трговчиће, који не само да га варају, него му шта више и саму народност исмевају. Но то је сада престало, и свако се на нас обратити може, да за мале новце, најбољу и најсолиднију робу добије. Код нас се све добити може, што год се „робом, еспапом зове.“

Ми сваки дан разашиљемо per Nachnahme.

За 56 н. или 84 н. **најфинија бријачица.**

За ф. 1. 54 н, **салонски сат** с јамством, велики 1. 80 н. са избијањем 2.95 н. 3.25 н. највећа врста 5.50 н.

За 48 н. **лепа слика богоматере** или **исусова** у елегантном златном раму; мање слике 32 н.

За 23 н. **термометар** заједно са етијом мањи за 20 н.

По 1.30 н. и 1.80 нов, најлепши **ланац за сат** од **колинског метала**, оковрата ланац 1.80 н. 2.60, 3 ф. најлепши 4. 4. 50 н.

За 54 н. 50 комада најфинијег **папира** за **писма** заједно с кувертом; разнобојна 64 н.

За 68 н. 6 велики најфинији комада **глицеринског сапуна**; 1. *ft.*. 16 комади најбољег сапуна од бадема (Mandel). 37 н.

За 15, 24 или 32 нов. врло добар **пероpез** финије врсте 64, 78, 96 нов.

За 90 нов. или 1.15 н. врло лепи **пусула.**

За 43 н. **раф за хаљине** са 5 зубаца, елегантне врсте 68. 95 н.

По 10, 20, или 30 нов. најбољи **чешљева** за **фризирање** од каучука.

За 2. 10 н. или 3 ф **чудотворна кутија** садржавајући у себи апарате за обсеначке игре са упутством употребе.

По 28 н. 46, 53 или 84 продајем најлепше **лензе** за **госпође**, најфиније коштају само 1.20 н. 1.48. 1.90, 2, 2.80 н.

По 20.32. 51 или 65 н. имамо најлепши гарнитура **брошева** и **минђуша** у стовариштy; најфиније сорте 82. 1.12 и 1.34.

По 83, 1.20, 1.60, 1.80, 2.50 и 3.40 н. **магичка латерна**, којом је свако у стању, изазивати духове.

За 1.80 или 2 ф **суд** за **умивање** (лавор) из посребљеног метала, који се ни за 20. год. непромене.

За 1.40, 1.90 или 2.93 нов. један од енглеског штофа стотовљен **кишобран**; финији 3.50 н. и 4 ф.

За 50 н. 82, 98 или 1.20 н. продајемо врло елегантне **касете**, (кутије) са оправом за **шиво**; најелегантније коштају 1.54, 1.98 н. и 2.75 н.

По 15 нов. пар фини **чарапа**, најфиније 22 н. 27 н. и 35 н.

За 9 нов. кутију од 5 ком. најфинија **воска** за **печаћење писама.**

За 32 нов. **албум** за **слике**, леп за 60, и 80 н. 1.92 н. 1.34 н; врло леп по 1.74 н. 2.06, 2.93 н; са једним комадом музике 8.35. 9 ф.

По 38 н. **политура** за **намештај** (Möbel), којим кад се намаже стари намештај за неколико сати као нов изгледа; велика флаша 52 н.

По 1.70 туце енглеске **јеловне опреме**; најфиније врсте 2.95 н. 3. 80 н.

По 83 н, и 1.15 н. туце **јеловни кашика** као од сребра, велика кашика за вађење 58 н. велика за **млеко** 41 н. куњски нож 35 н. туце кашика за кафу 43 н.

По 74 н. или 1.20 н. леп **ланац** око врата с крстићем за **госпође**; најфинији 2.05 н.

По 4 ф. 80 н. особито лепа **велика слика** са широким златним рамом 28″ широка, 33″ дуга, предео представљајући.

По 80 н. лепа **справа за рисање**, велика по 1.48 н.

По 1.30 н. или 1.55 н. **велики златан** (Sigelring) **прстен** уз јамство, или најлепше прстење 2.50 н. 3 ф.

По 50 н. 80, или 1,15 нов. **брава за сигурност.**

По 29 р. 1. флашу лепка, којим се ма какви предмети спојити могу.

По 4.5, 10 или 15 н. најлепшти **уметнички ватромети**, који се у свакој соби могу запаљивати. Исти су без задаја и опасности, већ особито допадање прозрочећи коштају 25, 30, 35, 40 до 50 нов. **Читаве кутије** (Cassetten) са свима врстама напуњене 1.54 н. врло велике 2.95 н, највеће са свима могућим сортама 4.48 н. к томе још упутство употребе.

По 19 н. 100 комада добри **гвоздени пера**, најфиније сорте једна кутијца са 144 ком. 38, 50, 65 н.

По 40 или 60 н. **лутрија** за забаву.

По 25 н флашица **зејтина од ораса**, с којим се коса на какве боје може угаситом начинити; велика флашица 45 н.

НАЈНОВИЈЕ.

1. кутија са целим алфабетом, са свима бројевима и сломцима у металу изрезана, којим се могу ма какви надписи и ставке у бројеви на папиру, дрвету, плеху и т. д. велељепно шаблонисати, за трговце, ђаке и приватисте такова је гарнитура за писање не само од интереса, него и од велике користи. Цена је 1 ф., исто такова са великим писменима 2.10 н.; једна кутија са таблицама, на којима сваки дечак војнике и друге слике рисати може, 80 н.

За **бележење кошуља** препоручују се горепоменуте шаблоне.

НА ЗНАЊЕ! Једна флашица ц. кр. прив. **прашка од слонове кости**, помоћу кога за 5. минута најцрњи зуби постану као снег бели; кошта 1.48 н. и само се код нас може добити.

СЛАВЕНСКИ НАРОДНИ БАЗАР

И ОТПРАВНИЧКА РАДЊА.

БЕЧ. Mariahilferstrasse Nr. 71. A. 1—12

Браћо Славени! Дођите сами или пишите нам, ако што од наведени ствари потребујете; ми разашиљемо све per Nacknahme. Трговцима дајемо и при овако незнатној цени знаменит проценат. С поштовањем

ЧЕХ и КМЕНТ.

Ради наручбине може се свако и код нашег агента у Панчеву г. Игњаца Перлфастера пријавити.

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговоран уредник Стеван Поповић. Српска народна задружна штампарија.

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић.